

Managementsamenvatting: vleermuizenonderzoek in de Sint-Bavokerk

Door: Ir. R.H. Witte, Bureau Endemica.

Aanleiding.

Jaarlijks worden vele tientallen tot enkele honderden verzwakte of dode vleermuizen aangetroffen in de Haarlemse Sint-Bavokerk, met een piek in de nazomer. De aanwezigheid van vleermuizen (en dan vooral hun uitwerpselen) veroorzaakt schade aan monumentale objecten zoals het Müller-orgel. Bovendien zijn vleermuisuitwerpselen en dode vleermuizen in de kerk onwenselijk vanuit hygiënische overwegingen. Tenslotte is de grote sterfte onder vleermuizen in de kerk ongunstig voor de staat van instandhouding van deze onder de Habitatrichtlijn zwaar beschermde soorten. Om tot een oplossing te komen van deze problemen diende goed onderzocht te worden wanneer en hoe de Sint-Bavokerk gebruikt wordt door vleermuizen. Met zowel vleermuisdetectors als warmtebeeldcamera's en een team van mensen is door Bureau Endemica in 2020 onderzoek verricht om vast te stellen wat de oorzaak van de problemen is en om te kunnen bedenken hoe dit verholpen kan worden. De wens van het kerkbestuur en Gemeente Haarlem is om de kerk wel functioneel te laten blijven voor de vleermuizen maar op zo'n manier dat mens, monument en dier geen last (hygiëne, aantasting, sterfte) ervaren.

Resultaten onderzoek

In 2020 is gedurende het hele vleermuisseizoen (april t/m oktober) de kerk en de vleermuizen onderzocht. Op basis van de geleverde onderzoeksinspanning is aangetoond dat de Sint-Bavokerk alleen een functie heeft als massa-winterverblijf voor grote aantallen vleermuizen en niet als zomer- en/of kraamverblijf. In 2020 zijn 201 dode en verzwakte vleermuizen aangetroffen. Tevens is duidelijk geworden dat er slechts twee openingen in het gebouw zijn die door de vleermuizen worden gebruikt om in de kerk te komen. Verder blijkt dat de vleermuizen zeer eenvoudig van de zolder naar het schip en vice versa kunnen vliegen. Technisch gezien is het niet mogelijk om de zolder zodanig van het schip af te sluiten, door dichtmaken van alle gaten en kieren, dat de vleermuizen niet van het een naar het ander deel kunnen komen.

In het voorjaar en de zomer verblijven slechts enkele vleermuizen in de kerk maar in de loop van juli komen ze massaal naar het gebouw om hun winterverblijf te verkennen. Van juli tot in oktober worden dan ook veel vleermuizen vliegend en dood in de kerk waargenomen. Onderzoek aan de dode dieren laat zien dat ze omkomen van de honger en de dorst. Gedragingen toont aan deze ze wel naar binnen kunnen komen maar dat het erg lastig voor ze is om weer naar buiten te vliegen.

Wat is de oplossingsrichting?

De beste oplossing is zowel de zolder als het schip afsluiten voor vleermuizen en een alternatieve plekken in het gebouw aan te bieden die buiten bereik hiervan ligt. Door het afsluiten van beide invliegopeningen wordt voorkomen dat de vleermuizen in het schip dan wel op de zolder komen. Tevens zullen ook andere openingen (in deuren en (kapotte) ramen dichtgezet moeten worden.

Vervolgstappen

Het afsluiten van beide invliegopeningen mag alleen gebeuren onder een ontheffing van de Wet natuurbescherming. Tevens dient de aanvraag, in te dienen bij de OD-NHN, te worden voorzien van een activiteitenplan en de uitvoering zal uiteindelijk ecologisch begeleid moeten worden. De Omgevingsdienst NHN zal voor één verblijfplaats met twee invliegopeningen 4x2=8 alternatieve ingangen eisen evenals vier verblijfplaatsen.

In het raam van het Zuidertransept zijn inmiddels drie invliegopeningen gecreëerd die directe toegang geven tot de verblijfsruimte aldaar. Daar komt een vierde opening bij. Vanaf deze zolder kunnen de vleermuizen niet elders in de kerk komen. Op deze zolder zijn twee kasten geschikt als winterverblijf in de kerk opgehangen en momenteel zijn nog twee kasten gemaakt. Met een geluidssysteem is deze nazomer al geprobeerd om vleermuizen naar de zolder te lokken.

Als tweede plek zal de zolder van de omgang aan de NW-kant toegankelijk gemaakt worden voor vleermuizen. Ook hier zullen vier invliegopeningen gemaakt worden en vier vleermuiswinterkasten komen te hangen. Tevens zullen openingen van deze zolder naar andere delen van de kerk gedicht moeten worden. Verder zal ook hier met behulp van lokgeluiden de vleermuizen geattendeerd moeten worden dat zij hier kunnen gaan overwinteren.

Verder zal de verlichting van de kerk zodanig aangepast moeten worden dat alle invliegopeningen niet aangelicht worden in de periode juli t/m oktober en in maart/april. Voorwaarden van de ontheffing zal tevens zijn dat een aantal keren onderzocht wordt hoe de vleermuizen zich gedragen en of de nieuwe verblijfslocaties ook werkelijk gebruikt worden.

Kosten

Wat	Wie	Schatting kosten
Aanvragen ontheffing	Ecoloog	€ 500,-
	Lege aan Provincie NH	€ 2.250,-
Opstellen activiteitenplan	Ecoloog	€ 1.500,-
Ecologische begeleiding uitvoering	Ecoloog	€ 1.500,-
Materiaalkosten kasten etc.	Vrijwilligers	€ 1.200,-
Ontheffing gerelateerde vleermuisinventarisaties	Ecoloog	€ 3.600,-
Vleermuismaatregelen gerelateerd aan ontheffing	Ecoloog	€ 1.500,-
Repareren ruitje en dichtten openingen (oa bij muuranker)	Aannemer (onder toezicht specialist monumenten en ecooloog)	Nader te bepalen